

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دفتر آموزش و ارتقای سلامت

برنامه نیازسنجی سلامت جامعه

شماره نامه اجرایی

تألیف:

دکتر مجید توکلی، دکتر منصور شیر، دکتر محمدرضا کریمی، دکتر غنیق علیزاده،
حمیدرضا رصافیانی، امیر نصیری، سودابه امینی، شمسعلی عباسی،
مهندس مهران خائفی، عهدیه ملکی، دکتر فاطمه سربندی، دکتر آتوسا سلیمانیان،
دکتر مناسادات اردستانی

زیر نظر:

دکتر علی اکبر سیاری، دکتر جعفر صادق تبریزی، دکتر ناصر کلانتری،
دکتر احمد کوشا و دکتر شهرام رفیعی فر

دیماه ۱۳۹۵

عنوان و نام پدیدآور: برنامه نیازسنجی سلامت جامعه: شیوه‌نامه اجرایی/ تالیف مجید توکلی ... [و دیگران]؛ زیر نظر علی‌اکبر سیاری... [و دیگران]؛ به سفارش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر آموزش و ارتقای سلامت.

مشخصات نشر: تهران: تندیس، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۸۶ص: مصور، جدول.

شماره: ۹۷۸۶۰۰۵۴۴۵۶۶-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: تألیف مجید توکلی، منصور شیرزی، محمد رضا کریمی، توفیق علیزاده، حمیدرضا رضافیانی، امیر نصیری، سودابه امینی

یادداشت: زیر نظر علی اکبر سیاری، جعفر صادق تبریزی، ناصر کلانتری، احمد کوشا، شهرام رفیعی فر.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۵]-[۴۶]

موضوع: یز شکے۔۔۔ ایران۔۔۔ خدمات۔۔۔ نیازسنجی

Medical Care -- Iran -- Needs assessment: موضوع:

موضوع: بزشده -- خدمات -- نیازسنجی

Medical Care - - Needs assessment: موضوع

موضوع: سلامت عمومی -- ایران -- برنامه ریزی

Health promotion - - Planning - Iran: موضوع

شناسه افزوده: تو کلی، مع ۱۳۶۰

شناسه افزوده: سیاری علی اکبر، ۱۱، ویراستار

شناسه افزوده: ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر آموزش و ارتقای سلامت

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ب۹ الف۳ ر۴

ردمبندی دیوپی: ۳۰۲/۱۰۶۸۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۳۲۷۰۱

برنامه نیازسنجی سلامت جامعه - شیوه‌نامه اجرایی

دکتر محید توکلی، دکتر منصور شمس، دکتر محمدرضا کریمی، توفیق علیزاده،

حمید رضا صافیانہ، امیر نصیری سودا امن، شمسعلی عباسی،

مهندس مهران خائفی، عهده ملکی، دکتر فاضل حسینی، دکتر آتوسا سلیمانیان،

دکتر مناسادات اردستانی

زیر نظر:

دکتر علی اکبر سیاری، دکتر جعفر صادق تبریزی، دکتر ناصر کلاشی، دکتر احمد کوشا

و دکتري شهرام رفيعي فر

ناشر: تندیس

به سفارش: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ناظر چاپ: منا باقری سهی

چاپ و صحافی: رامین

نویت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

شایک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۵-۶۶-۴
قیمت: ۶ هزار تومان

حق چاپ و نشر برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی محفوظ است.

فهرست مطالب

۱.	مقدمه	۷
۲.	پیشینه علم - ایران و جهان	۹
۳.	پیشینه اجرایی در ستاد وزارتی و معاونت‌های بهداشتی دانشگاه‌ها	۱۹
۴.	منطق و چارچوب - مورد ترافق در طراحی برنامه	۲۵
۵.	روند طراحی برنامه	۲۷
۶.	مراحل اجرای برنامه در سطوح مختلف شبکه	۳۱
۷.	منابع	۴۵
پیوست ۱:	جدول وضعیت اجرای برنامه نیازسنجی در دانشگاه‌ها	۴۷
پیوست ۲:	فرآیند اجرایی ابلاغ برنامه	۵۳
پیوست ۳:	چارچوب ابلاغ و فرم‌ها	۵۵
پیوست ۴:	فهرست استاندارد شده نیازها	۷۳
پیوست ۵:	نمای گردش کار برنامه از سطح شهرستان تا وزارتخانه	۷۷
پیوست ۶:	نامه ابلاغ شیوه‌نامه اجرایی برنامه نیازسنجی سلامت جامعه	۸۵

۱. مقدمه

سلامت به معنای وسعت توانمندی یک فرد یا گروه برای توسعه خواست‌ها و رفع نیازها و نیز برای تغییر یا سازش با محیط است. سلامت درون موقعیت‌های زندگی روزانه افراد و توسط آن‌ها خلق می‌شود و دوام می‌یابد، جایی که یاد می‌گیرند، کار می‌کنند، تفریح می‌کنند و عشق می‌ورزند.

ارتقای سلامت نیز جانی است که در آن مردم قادر باشند ذهن و جسم‌شان را تا زمانی که ممکن است، در شرایط ایده‌آل حفظ کنند. یعنی مردم بدانند: چگونه سلامتی‌شان را حفظ کنند، تحت شرایط زندگی کنند که رعایت شیوه زندگی سالم عملی باشد و قدرت تصمیم‌گیری در حاکمان جامعه و در دنیایی که در آن زندگی می‌کنند را داشته باشند.

ارتقای سلامت نیازمند مشارکت مردم است. مشارکت در ارتقای سلامت، فرآیندی است که در آن اعضای یک جامعه نیازهای سلامتی‌شان را تعیین کنند؛ توجه نمایند که چگونه می‌توانند با این نیازها روبرو شوند؛ به‌طور گروهی در مورد اولویت‌هایشان تصمیم بگیرند و با هم برای نیل به اهداف طراحی شده بر اساس حمایت اجتماعی مداخله کنند. توسعه مشارکت مردم در فرآیند تأمین و ارتقای سلامت، نیازمند توجه ویژه به برنامه‌ریزی مبتنی بر نیازهای جامعه است که با تعیین نیازهای سلامت آغاز شده و با طراحی مداخلات مناسب اجرایی در خصوص علل رفتاری و غیر رفتاری آن نیازها با مشارکت مردم، ارزیاب‌دهندگان خدمت و برنامه‌ریزان حوزه نظام سلامت تکمیل می‌گردد. از طرف دیگر برنامه نیازسنجی سلامت جامعه به مردم و دست‌اندرکاران نظام سلامت کمک می‌کند که به درک بهتری درباره نیازهای خود و جوامع‌شان برسند تا بتوانند در راستای برنامه خودمراقبتی اجتماعی، اقدامات مورد نیاز برای رسیدن به بالاترین سطح

سلامت را انجام دهند.

در واقع، چگونگی طراحی و توفیق برنامه‌های تحول در حوزه بهداشت نیازمند تعیین دقیق نیازهای مردم با توجه به موارد زیر است:

- دخالت مستقیم مردم در تعیین نیازها و مداخله در رفع آن‌ها
- در نظر گرفتن واقعیت‌های زندگی روزانه مردم و کارهای جاری آن‌ها
- توجه به نگرش مردم و باورها و شیوه‌های زندگی آن‌ها
- لحاظ نمودن نظرات ارایه‌دهندگان خدمت و برنامه‌ریزان
- نگرش و رضایتمندی مردم در خصوص برنامه‌های جاری حوزه بهداشت
- نیازها- مغفول مانده مردم در مجموعه برنامه‌های حوزه بهداشت

مجموعه‌ای که بش رو دارید به عنوان راهنمایی برای اجرای برنامه نیازسنجی سلامت جامعه تدوین و گردآوری شده است، با این امید که موجب ارتقای مدیریت برنامه‌ها در سیستم ارایه خدمات بهداشتی درمانی کشور گردد.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از پیگیری‌های مجدانه دکتر احمد کوشا معاون محترم فنی حوزه معاونت بهداشت و دکتر شهرام رفیعی فر مدیرکل محترم دفتر آموزش و ارتقای سلامت از عملیاتی شدن این برنامه در کشور قدردانی و از تلاش ارزشمند دکتر مجید توکلی و اعضای محترم کمیته کشوری تدوین شیوه‌نامه نیازسنجی سلامت در طراحی و تدوین این مجموعه تشکر نمایم.

دکتر علی‌اکبر بیاری

معاون بهداشت